

114

ПЕНЧО САВОВ САВОВ

Роден е на 14 юли 1883 г. в Пловдив в семейството на прогресивни работници.

След завършване на основното си образование, продължава да следва в Пловдивската мъжка гимназия през годините, когато Д. Благоев е учител в нея. Това оказва благотворно влияние върху Пенчо, а чрез запознаването си с прогресивни ученици се включва в изградените социалистически кръжоци в гимназията. Това не остава скрито от гимназиалната управа и той е изключен. Продължава образованието си в една софийска гимназия и след завършването му следва право в Софийския университет. Не успява да завърши курса на следването си, защото е подгонен заради социалистическите идеи и се прихвърля в Женева, където получава диплом. Тук се запознава и свързва с руската революционна емиграция и под тяхно влияние се оформя напълно като марксист.

През 1907 г. той е в България и отбива редовната си военно служба в школата за запасни офицери.

През 1909 г. за кратко време е стажант-съдия в с. Долна Баня, а по-късно - в Брезово.

От 1910 г. той е адвокат в Пловдив и работи в кантората на Васил Коларов и Тигран Исмилян, които оказват голямо влияние върху него и му помагат да израстне като талантлив деец на партията; определен е за кореспондент на в-к "Работнически вестник", а от 1920 г. е редактор на в-к "Пловдивска комуна".

През 1910 г. заедно с Д. Благоев, Г. Кирков и В. Коларов и Хр. Кабакчиев е делегат на конгреса на Втория интернационал в Копенхаген.

Пенчо Савов е един от първите общински съветници на партията, избрани през 1912 г. на общинските избори. Два пъти е избран за училищен настоятел. През 1915 и 1916 г. е член на МК на БРСДП /тс/ и се отдава напълно на обществена дейност.

От 1919 г. до мес. юни е член на ОК на БКП и развива голяма организационна и обществено политическа дейност. По време на деветоюнския преврат 1923 г. е избран за секретар на ОК на БКП и се отдава с всички сили за изпълнение решението на ЦК на БКП за подготовка на въоръжено въстание. Една от главните задачи - създаване единен фронт с организациите на БЗНС по места и подготовка на партийните организации за въоръжено въстание,

намиране и снабдяване с оръжие бъдещите въстаници не слизат от дневния ред на ОК на ВКП.

На 12 септември 1923 г. по нареждане на правителството, военни и полицаи извършват големи арести. Задържан е целият Окръжен комитет на партията, в който е и Пенчо Савов.

На 27 септември 1923 г. са откарани в местн. Кемера край Пловдив и разстреляни.

213

ХРИСТО ГЕНКОВ ВИТАНОВ

Роден е на 8 януари 1896 г. в гр. Карлово. Произхожда от дребно чиновническо семейство. Първоначалното си образование завършва в родния си град, след което постъпва в карловската смесена гимназия.

Още от ученическите си години е ентусиазиран симпатизант на партията. Участва в нелегалния ученически кръжок. Групата на прогресивни ученици, център на които е той, развиват активна пропагандна дейност. Изнасят литературно-музикални вечеринки с избрани прогресивни програми. Заради тази дейност е изключен от гимназията. Завършва средно образование в Коприщенската гимназия.

През 1915 г. той вече е студент по право в София. Тук става член на партията. След завършване на висшето си образование е съдебен кандидат в Пловдивския окръжен съд, а после става адвокат. Тук е в първите редовена борбата за делото на партията. Провежда много публични събрания по селата в Пловдивски окръг, Карлово и др. околийски градове. Със своя темперамент, железна логика, бляскава аргументация, правдиво и увлекателно слово, той се нарежда в редицата на най-добрите и желани оратори на провежданите от партията събрания.

През септември 1923 г. е арестуван и жестоко инквизиран в затвора "Ташкапия". След няколко дни е преместен в казармата на жандармерийската дружина от където на 27 септември с.г. заедно с 11 видни комунистически ръководители е разстрелян в м. "Кемера" по Цариградското шосе край Пловдив.

ХЕНРИХ ХЕРШКОВИЧ

Роден е през 1890 г в гр.Тулча,Румъния.Още като младеж напуска Галац и идва в България.Установява се в Пловдив,влиза в социалистическото движение и взема дейно участие в лявото крило на социалдемократическата партия/широки социалисти/.През

На 20 октомври 1920 г.заедно с група широки социалисти,начело с Матея Тодоров,влиза в редиците на БКР.

Като член на партията Хершкович трескаво работи за подготовката на Септемврийското въстание.през 1923 г. В края на м.септември с.г.е арестуван заедно сдруги партийни другари и на 26 срещу 27 септември 1923 г.е разстрелян край р.Марица в м."Кемера".

ТРИФОН ИЛИЕВ ГАТЕВ

Роден е на 14 септември 1874 г. в с. Брестовица, Пловдивски окръг. Член е на партията от 1893 година.

След Първата световна война от 1919 до 1923 г. е привлечен за сътрудник на ОК на партията с район на работа гр. Асеновград и някои пловдивски села. Особено ценна е неговата помощ по укрепване на партийната организация в родното му село.

Трифон Гатев взема дейно участие в подготовката на Септемврийското въстание 1923 г. На 21 септември с.г. той е арестуван заедно с останалите членове на ОК на партията и разстрелян на 27 с.м. в м. "Кемера" близо до Пловдив.

СТЕПАН ГАРАБЕД ШАХБАЗЯН

Роден е на 1 май 1883 год. в Пловдив в будно революционен семейство, в чиято къща се укриват емигранти от царска Русия.

Степан Шахбазян постъпва ученик в Пловдивската гимназия през периода, когато в нея учителствува Д. Благоев. Той попада под негово влияние и от тази ~~нже~~ тяхна дружба се ражда идеята за кръжок на младите арменци към организацията на БРСДП в Пловдив.

След уволнението на Благоев, и Степан напуска гимназията и става търговски служащ. След първата стачка на търговските служители, организирана от Шахбазян, той е изгонен от работа, но нито за ден не прекъсва партийната организационна дейност. През 1905 год. е избран в Местния комитет на партийната организация.

По указания на Васил Коларов, той заедно с Тигран Исмилян организират сред арменското малцинство социалдемократическа група "Ново течение", която води ожесточена борба против арменските националисти. С брошура, написана от Шахбазян и Исмилян, те изясняват програмата на партията.

През 1906 год. Степан е делегат на XIII партийен конгрес в Сливен и от тогава до края на живота си е бил делегат на всички партийни конгреси.

През 1919 год. Шахбазян е избран за секретар на градската партийна организация, на партийния конгрес през 1919 год. е избран във Висшия партийен съвет. През същата година той организира и оглавява стачката на пощенци и железничари.

През 1919 год. по указание на ЦК се създава комитет за печатна пропаганда сред арменците. Шахбазян пише брошури и поживи.

Под негово ръководство става издаването на първия комунистически вестник на арменски език, чийто редактор става той. Вестникът носи названието "Гармир Лурер" /Червени новини/. Последният брой от вестника излиза на 28 май 1923 год.

Настъпва предсептемврийският период на 1923 година, в който загинаха най-смелите членове на пловдивската партийна организация. На 26 септември 1923 год. Шахбазян е арестуван от полицията и след зверски мъчения е убит в местн. "Кемера" край Пловдив.

173
34
По следите на безсмъртието

СИН НА ПАРТИЯТА И НАРОДА

Ученикът Степан Шахбазян постъпил в мъжката гимназия от арменското училище. Младият учител Димитър Благоев вижда в него бъдещ социалист — организатор, политически деец. Момчето непрекъснато търси отговор на такива въпроси, които вълнуват измъчения народ.

Чудна дружба се ражда между двамата — учителя и ученика. От тази дружба изниква идеята за кръжок на младите арменци — социалисти. Всяка сбирка минаваше в много спорове за характера на капитализма в България, за учението на научния социализъм, за дейност

та на Българската работническа социал-демократическа партия. След всяка беседа възникваха нови и нови въпроси. Често при младежите идваше и Димитър Благоев. Неговите беседи бяха така интересни! Незабравими дни... И макар, че животът и на двамата — на учителя и ученика скоро се променя, дружбата не се прекъсва. Където и да бяха двамата, връзките на това голямо приятелство продължиха близо четвърт век.

Уволниха Димитър Благоев от гимназията. Степан също напусна училище — в къщи бяха нужни две млади ръце, за да може да живее работническото семейство Шахбазян. Степан стана търговски служител, а вечер учеше стенография, счетоводство и френски език. Отначало във фирмата „Манукян“ бяха доволни от младежа, но скоро започнаха да се страхуват от него и да го ненавиждат. Чорбаджиите разбраха, че това е организаторът на синдиката на търговските и банкови служители. Степан Шахбазян беше инициатор на първата в страната стачка на търговските работници. Пловдив беше град на тютюноработниците и търговските служители, и този удар не се понесе леко. Арменците — националисти се опитаха да отклонят работниците от синдиката на търговските служители и поискаха да създадат „неутрално“ синдикално дружество. От тука започна борбата на Степан с арменците — националисти.

По указание на Васил Коларов, през 1909 годи-

дел! После, в ръцете му издъхна прекрасната и смела работничка Божура Фурнаджиева и той не можа да забрави, нито да прости на враговете.

Полиците търсеха Шахбазян, но той бе неуловим. Него го укриваше народът. Нови борби — избори, стачки. Степан Шахбазян оглавяваше стачката на железничарите, тази героична неравна борба.

Васил Коларов — секретар на Централния комитет, поръчва на Степан Шахбазян да засили партийната дейност сред арменското малцинство. Така ли Степан не е помагал на своите? Шахбазян редактира обръщение към всички арменци в света, в което се разобличават арменците — националисти и се сочи спасението — Арменска съветска социалистическа република.

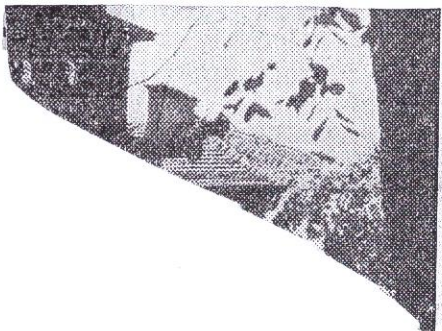
През 1919 година, по указание на ЦК, се създава комитет за печатна пропаганда и агитация сред арменците. Шахбазян пише брошури, позиви. През 1920 година започва издаването на първия комунистически вестник на арменски език „Нор Хасанк“ (Ново течение), написан на ръка, а на 15 юни 1920 година излиза първият брой на вестник „Гармир Лурер“ (Червени новини), който изиграва голяма роля за сплотяване на арменското малцинство около Българска-

та комунистическа партия. По-късно вестникът се преименува „Нор Ашхар“ (Нов свят). Има какво да разкаже в него Степан Шахбазян. Той току-що се е завърнал от Съветска Армения. Пламеният син на пловдивския пролетариат придружава кораба, който предаде на младата Съветска република жито от България. А Степан имаше и друга задача — да иде да види социалистическата родина. И после дълго разказва и пише възторжено за новия Ереван. Има ли по-голяма агитация от огнените слова на прекрасния комунист Шахбазян? Полицията закрива събранията, гони оратора, а той все намира трибуна. Неговите разкази се носят от уста на уста.

Последният брой на редактирания от Шахбазян вестник излиза на 28 май 1923 година. Тая кървава 1923 година... Тогава в септемврийската нощ загинаха най-смелите синове на Партията. В черната камионетка поведоха и Степан. Няма по-страшна нощ от тая, но в нея останаха да светят завинаги и неугасващо имената на силните. На паметника на „Кемера“ е издълбано и едно скъпо име — Степан Шахбазян. Спреш ли, негласно ще прибавиш — син на Партията, син на народа.

М. МАТЕЕВА

жители и поискаха да създадат „неутрално“ синдикално дружество. От тука започна борбата на Степан с арменците — националисти. *Дж. 1906. Ст. 1. М. К.*

По указания на Васил Коларов, през 1909 година, Степан Шахбазян и Тигран Исмиян организираха сред арменското малцинство в Пловдив социал-демократическа група „Ново течение“ (Нор Хасанк). Групата води ожесточена борба против организацията на арменците — националисти. Степан Шахбазян написа брошура-позив. В нея той разясни програмата на Партията, идеите на научния социализъм и посочи на бедните арменци, работници и занаятчии, къде трябва да вървят — ръка за ръка с работниците и занаятчиите — българи.

През 1906 година за първи път Степан Шахбазян присъства като делегат на XIII партийен конгрес в Сливен. И от тогава до края на живота си бе делегат на всички партийни конгреси и най-често — секретар и както казваше за него Дядото: „Нашият конгресен секретар“.

Дойдоха тежки моменти за нашия народ — Първата световна война. В Народния дом по цели нощи светеше. Партията беше против тая човешка касапница и даваше напътствия на своите членове — как да се държат на фронта.

На фронта Степан Шахбазян бе верен войник на Партията. Разпространяваше „Работнически вестник“ и новини от страната и от революцията в Русия. От 1916 до 1922 година Степан Шахбазян ~~беше~~ избран секретар на Градската партийна организация в Пловдив. През май 1919 година се свиква конгрес на Партията. Степан Шахбазян произнася обширна реч за борбите на пловдивския пролетариат и за работата сред арменското общество. Конгресът избира Шахбазян за делегат на Пловдивския окръг във Висшия партийен съвет (ЦК).

Гответе масите за борба — такъв е призивът на Партията и Степан се хвърля в тази борба.

В Пловдив се готвят за стачка железничари и пощенци.

Още се помни кога окървавиха каменния площад „Джумаята“. Степан Шахбазян бе един от организаторите на митинга на гладните, организиран от Партията. В навечерието на 18 срещу 19 ноември Степан Шахбазян написа пламенен позив: „Стани, наро-

СОЛОМОН ИСАК МОЛХОВ

Роден на 10 май 1897 година в гр.Пазарджик.

След Първата световна война се установява в Пловдив,където е директор на еврейското училище в кв."Мараша".Член на БРСДП /тс/става през 1918 година.Участвува активно в пловдивската партийна организация,за което многократно е арестуван.

Соломон Молхов участвува в подготовката на Септемврийското въстание 1923 год.На 12 септември с.г.е арестуван с членовете на Окръжния комитет на партията.В ареста"Ташкапия",където е откаран го спхождат първенци евреи от Пловдив,които го увещават да даде публична декларация,че се отказва от комунизма,но той с възмущение отхвърля това предложение. На 27 септември 1923 година е разстрелян в м."Кера",Ягодовско землище,Пловдивски окръг.

НИКОЛА ХРИСТЕВ ГЪЛБОВ

95

В сравната септемврийска епопея 1923 год. загина на своя пост смелият комунист и изтъкнат сеец на Пловдивската партийна организация Никола Гълъбов. Името и делото на този пламенен трибун е оставило дълбоки следи в съзнанието на трудещите се и на по-младите поколения.

Никола Гълъбов е роден на 4 май 1882 г. в с.Ново село /сега Гълъбово/, Пловдивски окръг в бедно селско семейство. Той се отдава на народното дело още като ученик в Пловдивската гимназия, където слуша беседи и сказки от Димитър Благоев. Тук той съзира бъдещето на работническата класа и социалистическите идеи.

След завършване на средното си образование, ме се възлагат отговорни задачи от ЦК на БРСДП /т.с./. Изпращат го в Костенец да помага да помага на стачката в кибритената фабрика, която по онова ~~мн~~ време е имала огромно политическо значение и продължила 133 дни.

От 1909 г. до 1914 г. е студент в Юридическия факултет в София, където взема дейно участие в политическия живот. На една среща на студентите с монарха Фердинанд, той излиза открито с протест: "Ако не се вслушате в нашите искания, ще се каете после!"

Никола Гълъбов преминава през две войни. На фронта получава рани. Като убеден комунист, той се бори срещу войната и като юрист помага на войници, които се борят и са обвинени, че са социалисти.

След Октомврийската социалистическа революция, Гълъбов е вдъхновен още повече. Страстен оратор и публицист, той разобличава реакцията и продажната роля на буржоазните партии.

В общинските избори на 7 декември 1919 г. партията в Пловдив спечелва болшинство и става Комуна. За кмет на комуната е избран Никола Гълъбов. Тук той се проявява като прекрасен организатор и ръководител - начертана е програма за задоволяване нуждите на населението, предвиждат се редица придобивки за социално слабите и др.

НИКОЛА

КОВАЧЕВ

Роден е на 19 декември 1878 година в с.Могилево,Старозагорски окръг в бедно селско семейство.Завършил е висше юридическо образование.Занятие адвокат.

Като ученик следва в Старозагорската гимназия,но като участник в бунт е изключен и през 1900 година продължава образованието си в Пловдив,където става член на млажкото социалистическо дружество.Скоро е привлякан и участвува в партийни мероприятия и след една стачка в която участвува ■ Ковачев наново е изключен от всички училища в страната.

По време на Илинденското въстание през 1903 година съставя отряд и се включва във въстанието при Малко Търново и Василико.След завръщането си получава разрешение да се яви на изпит и така завършва средно образование.

През 1904 година е студент в София,а през 1907 година участвува в студунтска стачка и е лишен от правото да следва.По-късно завършва право в Белгия и се завръща в Пловдив като адвокат.Член на БКП и председател на кооперация "Освобождение" в града.

Взема активно участие в подготовката на Септемврийското въстание 1923 година.На 12 септември с.г.е арестуван с членовете на ОК на БКП и на 27 септември 1923 год. е разстрелян в м."Кемера"край с.Ягодово,Пловдивски окръг.

КОСТАДИН АТАНАСОВ ГЕЧЕВ

Роден е на 15 април 1892 г. в с. Дедево, Пловдивски окръг в заможно селско семейство. Завършва Пловдивската мъжка гимназия и се установява на работа в Пловдив като землемер. Член на партията е от 1918 г. Взема активно участие в подготовката на Септемврийското въстание през 1923 г. Къщата му е предоставена на партията за укриване на и срещи на членове на ОК на партията и нелегални другари.

На 26 септември 1923 г. е арестуван от полицията и откаран в училището "Маразлията" в Пловдив. Същата вечер с още 11 другари е изведен извън града по цариградското шосе и убит в м. "Кемера" край Пловдив.

НИКОЛА

КОВАЧЕВ

Роден е на 19 декември 1878 година в с.Могилево,Старозагорски окръг в бедно селско семейство.Завършил е висше юридическо образование.Занятие адвокат.

Като ученик следва в Старозагорската гимназия,но като участник в бунт е изключен и през 1900 година продължава образованието си в Пловдив,където става член на млажкото социалистическо дружество.Скоро е привлякан и участвува в партийни мероприятия и след една стачка в която участвува и Ковачев наново е изключен от всички училища в страната.

По време на Илинденското въстание през 1903 година съставя отряд и се включва във въстанието при Малко Търново и Василико.След завръщането си получава разрешение да се яви на изпит и така завършва средно образование.

През 1904 година е студент в София,а през 1907 година участвува в студунтска стачка и е лишен от правото да следва.По-късно завършва право в Белгия и се завръща в Пловдив като адвокат.Член на БКП и председател на кооперация "Освобождение" в града.

Взема активно участие в подготовката на Септемврийското въстание 1923 година.На 12 септември с.г.е арестуван с членовете на ОК на БКП и на 27 септември 1923 год. е разстрелян в м."Кемера"край с.Ягодово,Пловдивски окръг.